

EL FOTÒGRAF I LES SEVES CIRCUMSTÀNCIES

Andreu Català Pedersen · Fill de Francesc Català-Roca

© Fons Fotogràfic F. Català-Roca - Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya.

Per atzar m'ha tocat ser fill del fotògraf Francesc Català-Roca (Valls 1922, Barcelona 1998), la qual cosa ha estat un privilegi i una responsabilitat. He tingut el privilegi d'escoltar de primera mà els records d'una persona que va conèixer gent extraordinària, i també he pogut viatjar pel segle XX amb les fotos captades per una persona que sabia mirar. Unes mirades plenes de contingut i d'una qualitat tècnica superior que són l'obra d'un gran mestre de la fotografia, tant en blanc i negre com en color. Com he dit abans, un gran privilegi, però també una gran responsabilitat: la d'assegurar la preservació i difusió del seu llegat.

Però..., d'on surt Català-Roca? L'autor i la seva obra no es creen per generació espontània. Farem un petit repàs del moment i de les circumstàncies que envolten els seus inicis.

La seva obra reflecteix la fortalesa d'una personalitat constant i molt treballadora. Curiós i perspicaç, Francesc Català-Roca sempre estava alerta i tenia ganes de compartir com d'interessant i d'eloqüent pot arribar a ser el món. Infatigable i sempre puntual, ja de ben petit volia ser fotògraf, com el seu pare, Pere Català i Pic (Valls 1889, Barcelona 1971), de qui va fer d'aprenent des dels tretze anys. D'ell va aprendre els secrets més essencials de la fotografia en els anys que aquesta disciplina va irrompre gràcies a la reproductivitat tècnica. Els progressius avenços tant òptics com químics permetran, ben entrat el segle vint, que les lentes i feixugues càmeres de plaques utilitzades als estudis dels retratistes s'anessin substituint per unes càmeres de rodet més ràpides i versàtils.

La sublevació militar del 1936 serà internacionalment considerada com l'inici de la fotografia moderna. Per primer cop les imatges

d'un conflicte bèl·lic arriben a les llars i mostren els rostres de víctimes i botxins, així com la capacitat cada cop més letal i destructiva de la humanitat. Jaume Miravittles i Pere Català i Pic crearan el Comissariat de Propaganda de la Generalitat, on varen arribar a treballar més de tres-centes persones, entre les quals Mercè Rodoreda, Antoni Clavé, Carles Fontseré..., i també el jove Francesc, que es farà càrrec del laboratori fotogràfic i de l'arxiu de fotografies. D'entre la munió de persones, personalitats, personatges, tècnics, artistes i artesans que arriba a conèixer durant la guerra civil, li crida especialment l'atenció l'arribada de joves fotògrafs estrangers com Gerda Taro, Robert Capa o David "Chim" Seymour. En un país en guerra on era difícil trobar-hi material fotogràfic, Francesc Català-Roca els facilita pel·lícula sensible pancromàtica perquè puguin fer fotografies al front, i quan tornen, els revela els rodets: "La guerra civil la vaig viure com si la mirés des d'un balcó. Allà al comissariat les imatges passaven per davant meu com en una processó". Aquesta seria la segona gran influència fotogràfica. Després de dominar tots els secrets de la càmera de plaques i del laboratori, s'endinsarà en les noves perspectives que ofereixen les càmeres de rodet, el treball a l'exterior i la realització de reportatges.

Josep Pla. Llofriu (Girona), 1977

Salvador Dalí saltant a corda al Park Güell. Barcelona, c. 1953

Malauradament la derrota de la República obrirà un període molt fosc: una tirania absurda, un panorama erm culturalment... Els militars que s'autoproclamaven salvadors d'un país es desentenien de les necessitats més bàsiques del poble a qui havien jurat defensar i es dediquen a assassinar-los impunement i a saquejar-ne les deïxalles. No serà fins als anys cinquanta que començarà a gestar-se una tímida reacció intel·lectual amb la creació i publicació de noves capçaleres com *Destino* o *Revista* i la convocatòria de premis de caire cultural que creen la il·lusió que es deixa enrere el marasme imperant. Tot plegat comporta una tímida reactivació dels afers culturals més enllà de les activitats folklòriques i les cerimònies religioses.

Francesc Català-Roca, que a la dècada dels anys quaranta assumeix la responsabilitat de tirar endavant el negoci fotogràfic familiar, amb vint-i-sis anys decideix independitzar-se i provar fortuna com a fotògraf professional. Té temps per presentar-se a concursos, molt ben pagats, i els guanya tots. La seva feina obté visibilitat i reconeixement públic, i arriben nous clients, interessants encàrrecs professionals i, poc a poc, aconsegueix el somni de guanyar-se la vida bé i honradament fent el que més li agrada: descobrint i donant a conèixer les enormes capacitats de la fotografia per captar i vehicular la informació visual.

Però ens trobem davant d'un cas molt singular. Gràcies al mestratge del seu pare, el jove Francesc esdevé el jove Català-Roca, que coneix prou bé tots els moviments artístics d'avantguarda d'abans

de la guerra civil i la segona guerra mundial, i segueix evolucionant practicant i perfeccionant una fotografia valenta i desacomplexada, genuïnament fotogràfica. El jove Català-Roca trenca motlles i renuncia a tota mena de cotilla hereva de la tradició pictòrica o pictorialista. Arribats en aquest punt cal remarcar que fins a l'any 1956 no s'obren les fronteres i que a Catalunya tothom viu pràcticament aïllat d'influències foranes. Dit amb altres paraules: Català-Roca es crea a si mateix gràcies a tot el coneixement que li ha transmès Català i Pic, uns aprenentatges que ha sabut actualitzar amb els nous mitjans, enfocats a un paradigma essencialment comunicatiu en què l'art té cabuda però no és la finalitat principal.

A partir d'aquí, la història ja és prou coneguda, tot i que no del tot entesa. Català-Roca encara és extemporani; se'l coneix, se'l respecta, però ni de lluny se'l pot copsar en la seva totalitat. Estic segur que el temps ens permetrà aproximar-nos a tot allò de bo que ens pot oferir. El mateix passa amb Miró, el gran Joan Miró, l'obra del qual sembla projectar-nos més enllà del que seria un producte de consum per a la burgesia del segle XX. Temps al temps.

L'any 1912 Bertrand Russell començava el seu llibre *The Problems of Philosophy* amb aquesta pregunta: "Hi ha cap coneixement al món tan cert que cap persona raonable no en pugui dubtar?"... Els bons filòsofs són molt bons fent-se preguntes. Els bons fotògrafs com Català-Roca són capaços d'oferir respostes amb bones fotos. ■

Publicitat. Barcelona, 1954 >

